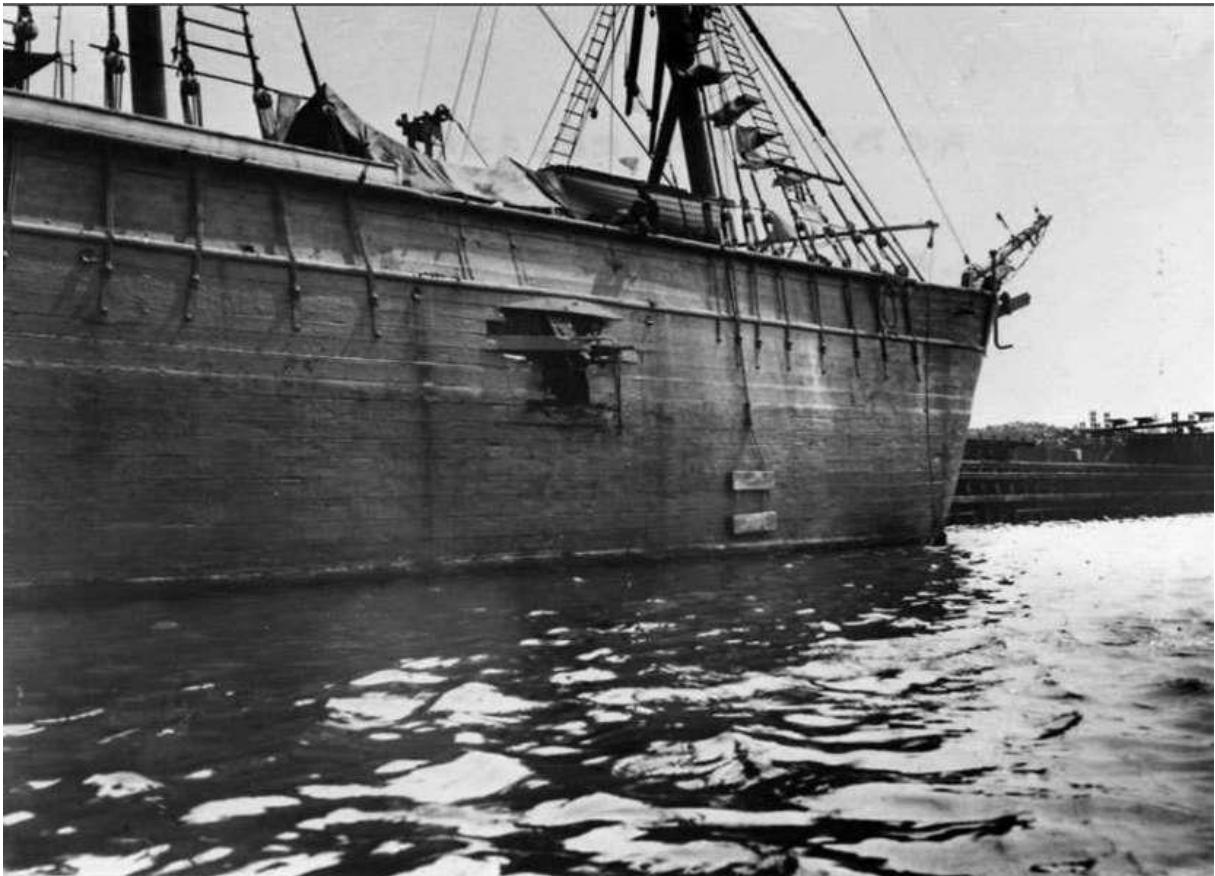

Nu ska Amaltheamannen fritas ur fängelset igen – dramatiskt boksläpp i Härnösand på 1 maj

Den 1 maj 1917 tågade 10 000 arbetare till Härnösands fängelse för att frita den legendariske Amaltheamannen. På dagen hundra år senare är det dags igen när ett minst sagt teatraliskt boksläpp äger rum.

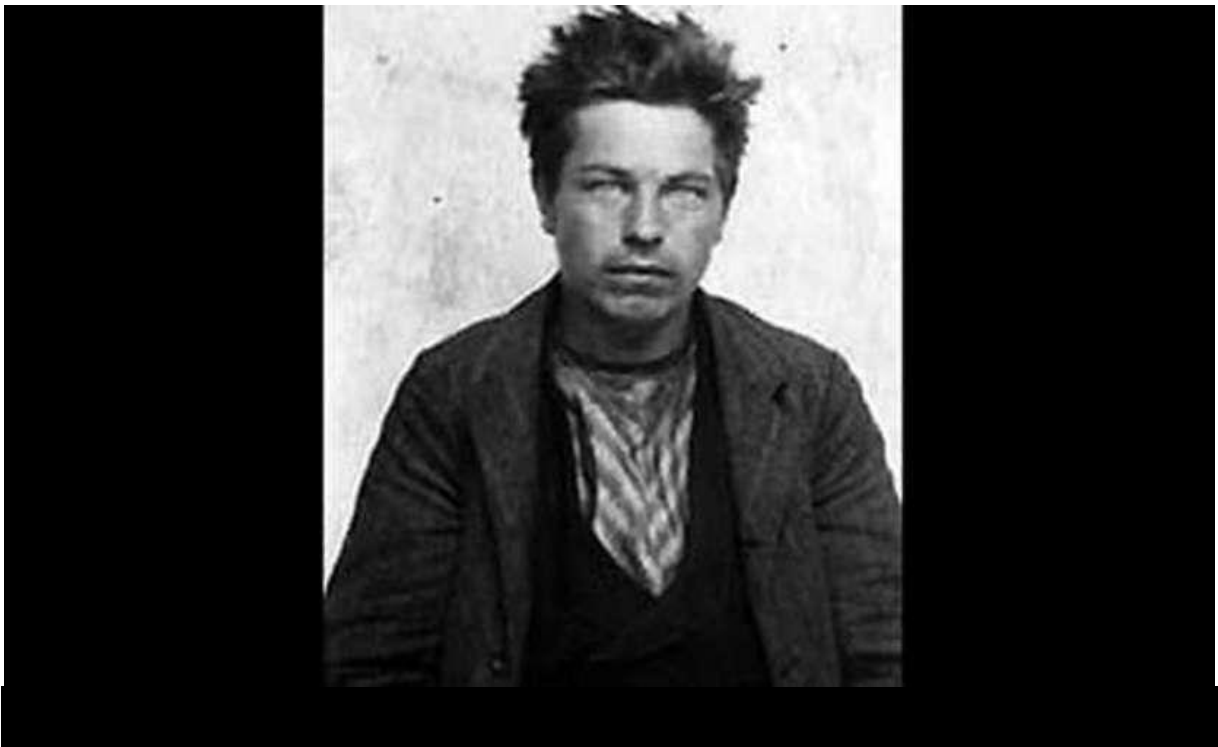
Strejkbrytarfartyget Amalthea efter explosionen.

Bild: Okänd

Sommaren 1908 hade de svenska hamnarbetarna gått i strejk för att få bort en avskydd paragraf som gav arbetsgivaren rätt att fördela och leda arbetet på

arbetsplatserna. Arbetsgivarna svarade med att kalla in brittiska strejkbrytare; stämningen var hätsk och många våldsdåd förekom.

Kokpunkten var nådd när Anton Nilson stal en roddbåt och tog sig ut till strejkbrytarfartyget Amalthea i Malmö hamn med en hemmagjord dynamitladdning. Explosionen gjorde inte bara ett stort hål i fartygets sida – en person dödades och 23 skadades i det som kom att kallas det första politiska attentatet i Sverige.

Anton Nilsson fotograferad efter sprängningen av Amalthea.

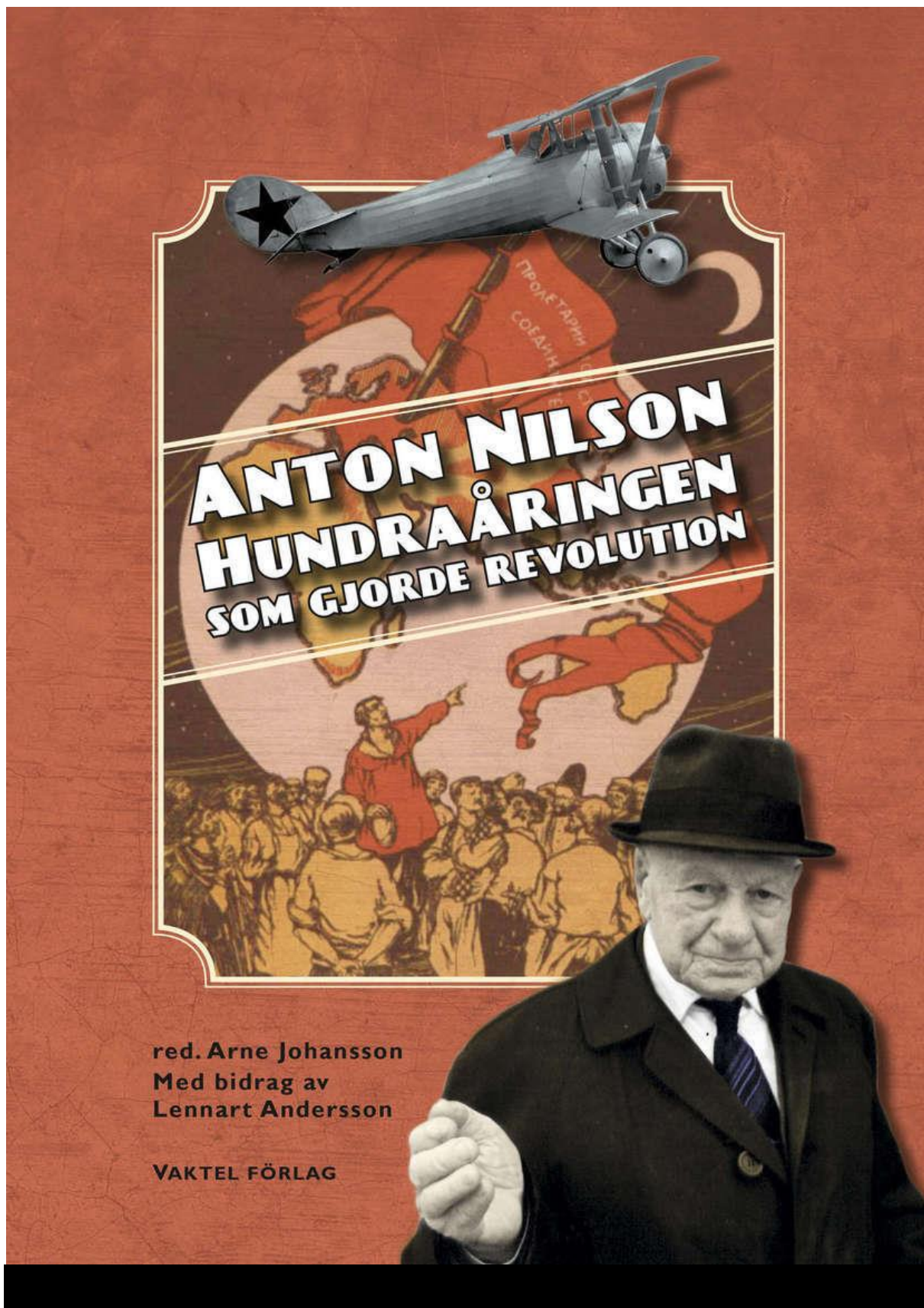
– Det tog bara någon vecka så hade alla strejkbrytare ändå upp i Norrlandshamnarna lämnat Sverige. I ett längre perspektiv blev Amaltheahändelserna en viktig del i den svenska demokratiseringsprocessen, där de dömda fick symbolisera dåtidens orättvisor i samhället, säger historiker Roger Johansson [i en DN-intervju](#).

Anton Nilsson och hans båda kumpaner fick hårda straff – Anton Nilsson och Algot Rosberg dömdes till döden medan Alfred Stern fick livstids straffarbete.

1 maj 1917 ägde ett större fritagningsförsök rum i Härnösand. Över 10 000 arbetare tågade till fängelset i en jättedemonstration – man krävde att Anton Nilsson skulle frigges och hotade med att storma fängelset. Vakterna var

beväpnade med kulsprutor och hade fått order om att Anton Nilson hellre skulle skjutas än fritas.

Det hela slutade med att demonstranterna fick ge upp.

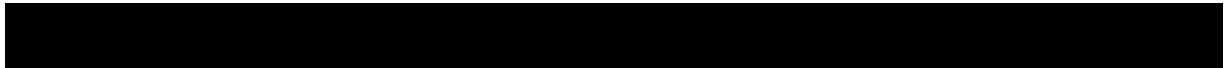
red. Arne Johansson
Med bidrag av
Lennart Andersson

VAKTEL FÖRLAG

Påpassligt nog ger Vaktel bokförlag nu ut Anton Nilsons självbiografi, "Hundraåringen som gjorde revolution". Boken berättar inte bara om

Amaltheadådet och hur han undslapp giljotineringen utan också många andra spännande historier – Anton Nilson blev till exempel svensk flygpionjär och deltog som stridsflygare i det ryska inbördeskriget.

Boksläppet äger rum i Härnösand den 1 maj och kombineras med ett hejdundrande evenemang där både demonstrationståget och fritagningsförsöket dramatiseras. Evenemanget inleds med ett torgmöte där tidsenligt klädda skådespelare från pjäsen "Vredens dagar" kommer att delta.

Cirkulär från Amaltheakomitén.

Varför bör Amaltheamännen benådas?

Frågan om möjligheten att utverka amnesti eller såsom det svenska uttrycket lyder benådning av de tre män vilka år 1908 på grund av attentatet i Malmö hamn mot stråjkbrytarfartyget Amalthea dömdes till livstids straffarbete, har föranlett tillsättandet av en komité med uppdrag att rikta en hänvändelse till behjärtade män och kvinnor om anslutning till nämnda syftsmål. Komitén ämnar senast under nästkommande riksdag till konungen såsom benådningsrättens laglige handhavare framföra uttrycket för folkets önskan i denna sak.

För att fullt fatta grunderna för en sådan benådning fordras att man betraktar frågan ur allmänmänskliga synpunkter.

Världshistorien lär oss att den mänskliga utvecklingen försiggår under sporadiskt brytande av rättsprinciper, vilkas helgd fastslagits genom samhällets lagar. Man skulle därav kunna antaga, att utvecklingen försigginge genom en kedja av brott. Det är dock icke alldeles så. Men utvecklingen kan icke försigga utan brott! Handlingar av revolutionär innebörd har i alla tider verkat tändande på människornas sinnen och vunnit historiens godkännande, där de betytt en rättsskipning över lagen. Och även där så icke varit fallet, ha vissa brott mot lagarna städse betraktats på ett särskilt sätt, så snart de haft politisk karaktär. Ingen doktrinär advokatyr skall kunna bortskydda att politiska brott innebära ett mer eller mindre medvetet, mer eller mindre trevande försök att ändra rådande samhällsförhållanden och nå fram mot det ideal av mänskligt samliv, som nöden, fattigdomen och det politiska förtrycket i världen låter oss drömma om med allt hetare längtan. Vi är icke skapade för att lida enbart och alldeles icke att lida av nedbrytande och låga orsaker sådana som proletärens villkor medför, i industrialismens århundrade.

Vi tror att vi icke som nation skall bli mindre, om vi i likhet med despotiskt styrda folk vill i något enstaka fall ha benådningsrätten tillämpad, där straff enligt gällande lag skulle drabba strängare än rättskänslan medger.

Vi tror att vi därigenom tvärtom skall komma i bättre samklang med den storslagna rörelse av social höjning som fyller världens människor i denna stund med framtidstro och hopp! Vi tror att vår stämna skall tala ett språk som blir förstätt varhållt på jorden människor kämpa för sin frihet och sitt bröd, om vi vädja till landets styrelse att genom amnesti återskänka friheten åt Nilsson, Rosberg och Stern.

Vi manar därför organisationer och enskilda att kraftigt bistå oss i arbetet med insamlande av namn å vidföljande listor, så att petitionen må bli ett uttryck för vad de breda lagren känner och vill i denna sak.

Sakens framgång kräver att vi icke skyggar tillbaka för användande av de former vilka enligt gammal hävd är föreskrivna för varje framställning till den högsta dömande myndigheten i landet. Ett åsidosättande härav skulle uppenbarligen tydas på ett för vårt syftsmål ogynnsamt sätt. Vidare vill vi framhålla att det givetvis är av ofentlig vikt, att envar som mottager en petitionslista för insamling av namnteckningar, garanterar att namnen egenhändigt tecknats å listan.

Så snart en lista fulltecknats torde den skyndsamt insändas till Amaltheakomitén, Stockholm.

Einar Ljungberg
ordförande

Herman Bring

Carl Cederholm

Axel Holmström

Arvid Johansson

Herman Möller

Falmar Wikstén

Henning von Melsted

Carl Romanus

Komiterade utsedda å gemensamt möte med Stockholms Arbetarorganisationers styrelser den 10 april 1913.

Stockholm 1913 Oscar Malmborgs Boktryckeri.

Debatten om Amaltheamännen och hans kumpaner blev en folkrörelse – många ville att de skulle frigges.

Demonstrationståget mot fängelset iscensätts av deltagare på bokreleasen, asylsökande bosatta på gamla fängelset samt skådespelare. Det blir tal på

trappan och en dramatisering av demonstranternas försök att få Anton Nilson fri.

Medverkar gör också representanter från BB-ockupationen i Sollefteå, som drar paralleller mellan dagens politiska kamp för välfärden till 1917 års arbetarrörelsekamp. Därefter blir det tåg med plakat till själva bokreleasen, där man bland annat kommer att få höra Anton Nilsons eget tal i Ådalen 1987.

<http://www.allehanda.se/kultur/nu-ska-amaltheamannen-fritas-ur-fangelset-igen-dramatiskt-bokslapp-i-harnosand-pa-1-maj>